Jolsvai András

Ljubljanai kétnapos

Ha azt mondom önöknek, Matej Sternen, és ezt még fokozni tudom egy Joze Plecnikkel (tegyenek a zére meg a cére egy sapkát, ha kérhetem), végül felteszem a pontot az i-re egy Honza Zamojskival, arra mit lépnek?

Gondoltam!

Akkor elárulom, hogy Szlovénia egyik legnagyobb festőjéről, legnagyobb építészéről és a kortárs lengyel képzőművészet egyik legismertebb alakjáról beszélek. Most éppen az köti össze őket, hogy mindhármuknak időszaki kiállítása nyílt Ljubljanában.

Ha ez egy idegenforgalmi rovat volna, hosszan és szívesen mesélnék most arról, mennyire lakható, mennyire barátságos, mennyire nyitott hely Szlovénia fővárosa. Hogy egy hétvégén is mennyi pozitív élmény éri, érheti a látogatót, ha elsétál a Ljubljanica partján a sárkányos hídtól a Njegoševa cestáig, vagy ha megmássza a Várhegyet, ha keres egy árnyas padot a Tivoliban, ha felliftezik a Nebotičnik – ez felhőkarcolót jelent, összesen tizenkét emelet – tetőteraszára, ha bóklászik kicsit a piacon és eszik egy karikákra vágott krajnai kolbászt, vagy beül a Julijába egy vacsorára. Vagy csak sétál a belváros barokk palotákkal szegélyezett apró utcácskáiban és irigykedik egy kicsit. De mivel ez nem idegenforgalmi rovat – kárpótlásul és mellékletül kapnak néhány képet a városról azért –, ezúttal csak a múzeumi kínálatról illene szólnom. Zavarba ejtően gazdag a kínálat itt is – Szlovéniába vagy nem gyűrűzött be az energiaválság, vagy a kultúra területét nem érintette, mindenesetre Ljubljana valamennyi múzeuma nyitva van

reggeltől estig, nem egy hétfőn is, fűtenek is, takarítanak is bennük, ami a magyar múzeumokról mostanában nemigen mondható el. Van Nemzeti Múzeumuk gazdag természettudományi anyaggal – köztük a világ legrégibb zeneszerszámával, egy barnamedve csontjából faragott furulyával – és szenzációs ásványgyűjteménnyel. Van Nemzeti Galériájuk, mely az 1200-as évektől tekinti át a szlovén (komolyodjunk: a krajnai) festészet és szobrászat fejlődését (hagyományos neoklasszicista épülete mellé felhúztak egy modern üvegpalotát is, akkorát, hogy beleférjen Francesco Robba híres szökőkútja a főtérről), van Modern Képtára, ahol a huszadik századi műveiket mutatják be, s ahol békésen megfér egymás mellett a szocreál meg a szürreál, van Várostörténeti Múzeum (Ljubljana az őskortól a huszadik századig) és van külön huszadik századi várostörténeti kiállítás is. (Ez volt kilencvenig a Partizánmúzeum. De ha már erre indultunk, érdemes megjegyezni, milyen kevés változás esett itt a függetlenség kivívása óta. Az utcanevekben is csak annyi, hogy a Tito utca visszakapta régi nevét, a Slovenskát, és a Felszabadulás térből megint Kongresszus tér lett – merthogy a Szent Szövetség anno fél évig itt tartotta a Bécsi Kongresszus nyári idényét. Egyébként maradt minden a helyén – utcák, intézmények, szobrok. Ez a város nemcsak a jövőjét építi gondosan, de vigyáz a múltjára is.)

Egy szó, mint száz, a lelkes múzeumlátogatóknak van miért tátani a

száját. (És akkor a kis galériákról, alkalmi kiállítóhelyekről még nem is szóltunk. A Városháza földszintjén például főiskolások sokkoló műveitől borzonghat éppen most a hivatali ügyeit intéző polgár.)

És akkor még ott vannak az időszaki kiállítások. A Galériában Sternen, a Várostörténetiben Plečnik, a Tivoli Kastélyban Zamojski.

Matej Sternen (1870-1949) a szlovén impresszionizmus legjelentősebb alakja. Igaz, művészete vagy másfél generációnyit késik a franciákhoz képest (már felnőtt ember,

amikor az egyik barátja mutat neki egy katalógust egy párizsi kiállításról, akkor csodálkozik rá, hogy így is lehet festeni), de előnyei is vannak annak, ha az ember az európai

kultúra peremén alkot – maga küzdi ki a saját útját magának. (Erről a mondatról mindig Szinyei Merse jut eszembe, aki ötven fölött jutott ki Párizsba, hogy az impresszionisták kiállítása láttán rezignáltan megállapítsa, ilyet ő is festett harminc évvel korábban, pedig fogalma sem volt róla, mi folyik Franciaországban.) Sternen inkább Rippl-Rónaival mutat hasonlóságokat, na meg a fiatal Klimttel, már csak a témaválasztás okán is – grafikáiban is, festményeiben is a női szépség diadalát hirdeti, aktjai a maguk korában merésznek hatottak.

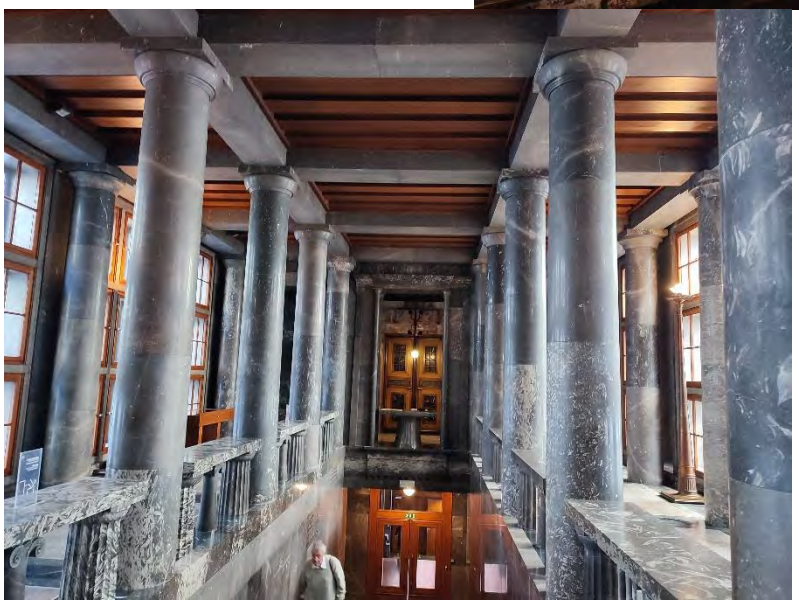

Plečniknek (1872–1957) külön múzeuma van egykori lakóházában, de ezúttal a Városi Múzeum is hódol neki egy külön tárlattal, ahol a mester városépítő szerepét domborítják ki, joggal. Igaz, ha belegondolunk, egész Ljubljana egy szabadtéri Plečnik múzeum. Nemcsak az épületek és tereptárgyak közül tervezett rengeteget (elég csak a Hármashídra, a Cipészek hídjára vagy az Egyetemi könyvtárra utalnunk), hanem a nagy földrengés után az egész város újjáépítési koncepciója az ő műhelyéből származik. Plečnik szerves egységbe álmodta itt a tereket és az épületeket, a folyót és a hegyeket – nem véletlen, hogy utódai máig áldják keze nyomát.

Sternen és Plečnik kortársak, a maguk területén úttörők, igaz, egyikük híre nemigen jutott túl a Karavankákon, a másik viszont világhírű – város- és vártervezői (ti. ő építette újjá a prágai várat 1920 és 33 között) munkásságával iskolát teremtett, de mostanában – a modernizmus múltával – mint építész és mint bútortervező is divatba jött.

Honza Zamojskit csak azért említem velük együtt, mert a negyvenes évei elején járó poznani performer Keith Haringre hajazó Middleman-ja a

Tivoli Kastélyban kapott helyet ezúttal. A kastély – mely ma kortárs kiállítóhely – egykor Radeczky generális tulajdona volt, az idős tábornok ide vonult vissza, amikor már levert minden szembejövő forradalmat. Ő nyitotta meg a kastélyparkot – a mai Tivolit – a nagyközönség előtt, s ezt a hálás utókor sem feledte el: Radeczky szobra ma is ott áll a bejárat előtt.

Az előítéletek legfőbb ellensége az alapos tudás, hiába.

Fotó: Tanyi Adrienne

GROF BALTHYÁNY LAJOS
Grof Balthyány Lajos MAGYARORSZÁG
ELSŐ FELELŐS FÜGGETLEN KORMÁNYA
MINISZTERELNÖKÉNEK EMLÉKÉRE AKIT 1849
MÁRIUS 5tén JÚLIUS 22-ig HÍ A LJUBLJANAI
FELLEGVÁRBAN TARTOTTAK FOGVA A CSÁSZÁRIAK
V SPOMIN NA GROFA
Lajosa Balthyánya
MINISTRSKEGA PREDSEDNIKA PRVE NEODVISNE
MADŽARSKE VLADE, KI JE BIL S STRANI CESARSKE
OBLASTI MED MAJEM IN 22. JULIJEM 1849
ZAPRT TUKAJ NA LJUBLJANSKEM GRADU

PIVO
PIZZA

VÁLVASOR

HVR

